

3. Михайлова Л.І. Державне регулювання модернізації національної економіки в контексті стимулювання інноваційного розвитку України. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2017. №4. С. 405-416.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2020).

5. Шкрабак І.В., Нікульчев М.О. Державне регулювання науково-технологічного й інноваційного розвитку України: аналіз інституціонального забезпечення. Менеджер. 2019. №3. С. 89-98.

Шалімов В. В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ВРАХУВАННЯ В ПРИНЦИПАХ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Низька інноваційна активність вітчизняних підприємств обумовлена різними причинами, серед яких виділяють такі: орієнтація економіки на інвестування розвитку виробництва, а не на активізацію інноваційної діяльності; – відсутність розвинутої інноваційної інфраструктури; орієнтація на імпорту високотехнологічного устаткування на шкоду вітчизняних розробок; недостатня увага до розвитку власного науково-технічного потенціалу; відсутність кваліфікованого керування інноваційними процесами, спрямованого на підвищення якості продукції, одержання конкурентних переваг; недосконалість інструментів правового регулювання інноваційної діяльності, і особливо в сфері захисту прав інтелектуальної власності [4].

Інновації та інноваційно-орієнтована модель розвитку регіону має стати ключовим елементом підвищення його конкурентоспроможності та фінансової самодостатності. Але інновації потребують великої кількості інвестиційних ресурсів різних джерел фінансування. Статистичні дані свідчать про те, що протягом останніх двадцяти років власні кошти підприємств займали пріоритетне значення і становили від 60,6% (2008 рік) до 97,2% (2015 рік) в загальному обсягу витрат на фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, кошти державного бюджету – від 0,3% (2013 рік) до 5,2% (2018 рік), кошти інвесторів-нерезидентів – від 30,0% (2010 рік) до 0,1% (2016 рік), кошти інших джерел – від 45,6% (2011 рік) до 2,0% (2015 рік). В 2018 році структура фінансування інноваційної діяльності виглядала так: власні кошти підприємств (87,7%), кошти інших джерел (8,1%), кошти державного бюджету (3,9%), кошти інвесторів-нерезидентів (0,3%) [6]. Отже, держава практично не здійснює прямого фінансування інноваційної діяльності

підприємств, але можливим доцільним є використання непрямих методів фінансування інновацій.

Разом з тим, стимулювання інноваційного розвитку має відбуватися на основі належним чином побудованої інституціональної системи, яка має функціонувати на основі певних принципів. Але врахування цілей інноваційного розвитку не знайшло належне відображення в принципах як бюджетної системи України, так і податкового законодавства.

Бюджетна система України ґрунтується на таких принципах: принцип єдності бюджетної системи України; принцип збалансованості; принцип самостійності; принцип повноти; принцип обґрунтованості; принцип ефективності та результативності; принцип субсидіарності; принцип цільового використання бюджетних коштів; принцип справедливості і неупередженості; принцип публічності та прозорості [3]. Серед них в принципі ефективності та результативності декларовано, що при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки.

Інший принцип закладений в механізмі надання субвенцій на виконання інвестиційних проектів ґрунтується на таких основних принципах. Серед задекларованих принципів (принцип об'єктивності та відкритості; принцип єдності; принцип збалансованого розвитку; принцип цільового використання коштів) саме принцип єдності передбачає, що розподіл коштів має забезпечити реалізацію системи національних цінностей і завдань інноваційного розвитку та сприяти зменшенню відмінностей в рівні життя населення різних регіонів країни.

На відміну від Бюджетного кодексу в Податковому кодексі України інноваційний розвиток, інновації, інноваційна діяльність, навіть як терміни, не згадуються взагалі. Так, Податковим кодексом визначено такі засади оподаткування: загальність оподаткування; рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації; невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства; презумпція правомірності рішень платника податку; фіскальна достатність; соціальна справедливість; економічність оподаткування; нейтральність оподаткування; стабільність; рівномірність та зручність сплати; єдиний підхід до встановлення податків та зборів [5]. Серед них відсутня як згадка про необхідність забезпечення інноваційного розвитку, так і принцип стимулювання, але податки як фіскальні інструменти мають сприяти стимулюванню та активізації інноваційної діяльності.

Враховуючи обмеженість і недостатність бюджетних ресурсів для фінансування переходу економіки країни на інноваційну модель розвитку провідну роль має відігравати податковий механізм стимулювання інноваційної діяльності разом з заохочувальними організаційними заходами [2]. Податкові преференції можуть стати додатковими вливаннями, що можуть допомогти підприємствам в їх інноваційній діяльності. Зокрема, акцентується увага на необхідності запровадження системи інвестиційно-інноваційних

податкових кредитів як ефективного інструменту стимулювання ділової активності [2].

Підкреслюється, що для стимулювання інноваційної діяльності в різних країнах застосовують різні податкові преференції або їх поєднання, а саме: надання дослідницького та інвестиційного податкового кредиту; податкові канікули” протягом кількох років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів; пільгове оподаткування дивідендів юридичних і фізичних осіб, одержаних на акції інноваційних організацій; зниження ставок податку на прибуток для замовних та спільних НДДКР; зв'язок надання пільг з урахуванням пріоритетності виконуваних проектів; пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті використання патентів, ліцензій, “ноу-хау” та інших нематеріальних активів, що входять до складу інтелектуальної власності; зменшення оподатковуваного прибутку на суму вартості приладів і обладнання, які передаються ВНЗ, НДІ та іншим інноваційним організаціям; відрахування з оподатковуваного прибутку внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій; зарахування частини прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з подальшим пільговим оподаткуванням у разі використання на інноваційні цілі [1].

Україна повинна здійснювати податкове стимулювання на державному та регіональному рівнях. Для цього необхідно вирішити питання розробки механізму інвестиційно-інноваційних податкових кредитів та інших видів податкових пільг, які б сприяли активізації інноваційного розвитку.

Література

1. Алексєєв І.В., Желізняк Р.Й. Європейський досвід податкового стимулювання інноваційної діяльності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Проблеми економіки та управління». Л., 2012. №725. С.7-16.
2. Мельник М. Напрями підвищення податкового потенціалу стимулювання ділової активності в Україні. Економіст. 2011. №5. С. 28-32.
3. Бюджетний кодекс України (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 2.02.2020).
4. Костюченко В.М. Джерела фінансування інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва в Україні: правовий аспект. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2(17). С. 161–167.
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VII (зі змінами та доповненнями). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 2.04.2020).
6. Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/dj_fin_igpp/dj_fin_idpp_u.htm (дата звернення 2.04.2020).